

**КАФЕДРА СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ:
ПЕРСПЕКТЫВЫ І ДАСЯГНЕННІ**

Кафедра сучаснай беларускай мовы па праву бярэ свой пачатак ад часу заснавання універсітэта, калі на базе факультэта грамадскіх навук мела месца этнолага-лінгвістычнае аддзяленне (1921 г.), затым літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне з беларускай, рускай, польскай і яўрэйскай секцыямі педагагічнага факультэта (1922 г.) Адным з першых выкладчыкаў беларускай мовы і методыкі яе выкладання быў выдатны педагог, класік беларускай літаратуры Якуб Колас (1923 – 1926 г.).

З 1943 па 1953 гады мовазнаўчая падрыхтоўка праводзілася ў межах аб'яднанай кафедры беларускай мовы і літаратуры, загадчыкам якой быў дацэнт М.Р. Ларчанка. У гэты час у складзе кафедры пачала сваю навукова-педагагічную дзейнасць старшы выкладчык М.А. Жыдовіч, якая пазней стала першым доктарам філалагічных навук не толькі ва універсітэце, але і ў рэспубліцы.

У 1953 годзе кафедра аформілася як самастойная навукова-педагагічная адзінка – кафедра беларускай мовы, якую ўзначаліў былы франтавік дацэнт М.І. Жыркевіч. З 1967 года па 1992 год загадваў кафедрай доктар філалагічных навук, прафесар, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі Л.М. Шакун (1967 – 1992).

У самастойную навукова-педагагічную адзінку з сучаснай назвай кафедра вылучылася ў 1993 годзе ў выніку рэарганізацыі кафедры беларускай мовы. Узначаліў кафедру вядомы лінгвіст прафесар Л.І. Бурак (1993 – 1996 г.). Затым загадвалі кафедрай дацэнт Л.І. Сямешка (1997 – 1999 г.), прафесар А.Я. Міхневіч (2000 – 2001 г.). З 2002 года кафедру ўзначальвае дацэнт З.І. Бадзевіч.

У сваёй дзейнасці кафедра сучаснай беларускай мовы ад пачатку ўтварэння не адступае ад тых традыцый і прынцыпаў, якія былі закладзены вялікімі Вучонымі і Настаўнікамі – прафесарамі Л.М. Шакуном, Л.І. Бураком, М.А. Жыдовіч, У.М. Лазоўскім, дацэнтамі М.І. Жыркевічам, Н.І. Гілевіч, Я.М. Камароўскім, Е.С. Мяцельскай, М.З. Міхеєм, І.В. Шадурскім і інш. І сёння кафедра, бяспрэчна, застаецца тым жа цэнтрам лінгвістычнай падрыхтоўкі ў сістэме нацыянальнай гуманітарнай адукацыі.

Кафедра сучаснай беларускай мовы з'яўляецца базай для аддзялення беларускай філалогіі. Супрацоўнікі кафедры чытаюць на гэтым аддзяленні асноўныя лекцыйныя курсы па сучаснай беларускай мове, стылістыцы і культуры беларускага маўлення, спецыялізацыях “Беларуская мова як замежная” і “Мовазнаўства”, кіруюць курсавымі і дыпломнымі работамі будучых лінгвістаў. Таксама кафедра забяспечвае вучэбны курс сучаснай беларускай мовы на аддзяленнях рускай, славянскай і рамана-германскай філалогіі.

Шырокі спектар навуковай праблематыкі, які распрацоўваецца на кафедры, адлюстроўваецца і ў разнастайнасці тэм спецкурсаў і спецсемінараў. Сёння на кафедры чытаецца 16 спецкурсаў па сучасных праблемах беларускага мовазнаўства: “Фармальна-семантычная арганізацыя слова ў сучаснай беларускай мове” (З.І. Бадзевіч), “Філалагічны аналіз мастацкага тэксту”, “Мастацкі тэкст: структура, семантыка, аналіз” (Ж.Я. Белакурская), “Моўныя сродкі вобразнасці ў беларускай народнай лірычнай песні” (У.І. Куліковіч), “Тэарэтычныя праблемы беларускага мовазнаўства” (А.А. Лукашанец), “Навука пра мову: гісторыя, метадалогія, метады даследавання” (А.Я. Міхневіч), “Мова. Культура, Асоба. Ідэалогія” (А.Я. Міхневіч), “Праблемы лексічнай семантыкі” (К.П. Любецкая), “Выслоўе ў ідыяматыцы беларускай мовы: этналінгвістычны і культуралагічны аспекты” (Ю.В. Назаранка), “Спалучальнасць слоў у беларускай мове” (Т.Р. Рамза), “Беларуская лексікаграфія: гісторыя, праблемы, перспектывы” (І.І. Савіцкая), “Актуальныя праблемы беларускай этналінгвістыкі” (А.Л. Садоўская), “Фонастылістыка сучаснай беларускай мовы” (Т.Л. Чахоўская), “Тэкст як феномен нацыянальнай культуры” (Г.К. Чахоўскі), “Актуальныя праблемы выкладання беларускай мовы як замежнай” (В.Я. Шкілёнак), “Беларуская тапаніміка” (С. М. Якуба), “Лінгвістычны аналіз слова, словазлучэння і сказа” (С. М. Якуба).

На кафедры працуе 10 спецсемінараў, у рабоце якіх удзельнічаюць студэнты дзённай і завочнай форм навучання: “Сучаснае беларускае словаўтварэнне” (З.І. Бадзевіч), “Лінгвістычнае вытлумачэнне мастацкага тэксту” (Ж.Я. Белакурская), “Супастаўляльная граматыка славянскіх моў” (С. А. Важнік), “Спецыяльная лексіка сучаснай беларускай мовы” (К.П. Любецкая), “Тэкст як “арганізаваная семантычная прастора” (Т.Р. Рамза), “Актуальныя праблемы беларускай лексікаграфіі” (І.І. Савіцкая), “Нацыянальна-культурны кампанент беларускай фразеалогіі” (А.Л. Садоўская), “Лінгвадыдактычныя асновы выкладання беларускай мовы як замежнай” (Г.К. Чахоўскі), Мастацкі тэкст: Структурна-семантычны, функцыянальны і лінгвакультуралагічны аспекты (Т.Л. Чахоўская), “Лексічныя інавацыі ў сучаснай беларускай мове” (С. М. Якуба).

Вучэбная і навукова-даследчая праца студэнтаў-беларусістаў дапаўняецца працай гуртка “Роднае слова”, які на працягу амаль трох дзесяцігоддзяў аб’ядноўвае студэнтаў, улюбёных у роднае Слова. Пад кіраўніцтвам дацэнта А.Л. Садоўскай раднаслоўцы наладжваюць сустрэчы з вядомымі лінгвістамі, праводзяць экскурсіі ў Нацыянальную бібліятэку, Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы, удзельнічаюць у студэнцкіх навуковых канферэнцыях і інш.

Прыярытэтным напрамкам у навукова-педагагічнай дзейнасці кафедры лічыць напісанне падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў для вышэйшай і

сярэдній школы, што з'яўляецца працягам лепшых традыцый папярэдніх беларускамоўных кафедраў. Напрыклад, па падручніку М.І. Жыркевіча “Беларуская мова” для 5 – 8 класаў, які перавыдаваўся 15 разоў, вучні вывучалі беларускую мову з 1955 года па 1970, а па падручніку супрацоўніка кафедры К.І. Шапялёвіча ў сааўтарстве з А.К. Севярнёвай для 1 – 4 класаў – з 1945 па 1963 гады.

Значным укладам у беларусістыку і лінгвадыдактыку сталі падручнікі і вучэбныя дапаможнікі, якія былі выдадзены выкладчыкамі кафедры на працягу 70 – 90-х гадоў, але па-ранейшаму застаюцца дастаткова запатрабаванымі ў вучэбнай аўдыторыі. Да іх належаць “Пунктуацыя беларускай мовы” (Л.І. Бурак), “Лексіка і фразеалогія беларускай мовы” (В.П. Красней), “Сучасная беларуская мова” (Л.І. Бурак), “Лексікалогія і фразеалогія беларускай мовы” (В.П. Красней, У.М. Лазоўскі, І.М. Шчарбакова), “Сучасная беларуская арфаграфія” (Я.М. Камароўскі), “Сучасная беларуская мова. Сінтаксіс і пунктуацыя” (Л.І. Бурак), “Сучасная беларуская мова. Лабараторныя работы” (М.В. Дабрыян, Л.І. Сямешка, І.Р. Шкраба), “Сучасная беларуская мова: Практычныя заняткі” (Л.І. Бурак, В.П. Красней, У.М. Лазоўскі), “Курс беларускай мовы” (Л.І. Сямешка, І.Р. Шкраба, З.І. Бадзевіч), “Гаворым па-беларуску” (З.І. Бадзевіч, Ж.Я. Белакурская, В.М. Ляшук, Т.Р. Рамза, Л.І. Сямешка, А.А. Пацехіна, І.Р. Шкраба, Г.К. Чахоўскі) і інш.

За апошнія пяцігоддзе выдадзены такія вучэбныя дапаможнікі, як “Беларуская мова. Сінтаксіс простага сказа: Курс лекцый” (Т.Р. Рамза), “Сінтаксіс. Тэарэтычны курс” (Т.Р. Рамза), “Словазлучэнне: Нарматыўныя аспекты ўтварэння і ўжывання” (А.Я. Міхневіч, Т.Р. Рамза), “Сопоставительный курс восточнославянских языков” (А.А. Лукашанец), “Гісторыя і культура беларусаў. Вучэбны дапаможнік па практыцы беларускага маўлення для замежных навучэнцаў” (С. А. Важнік, І.І. Савіцкая), “Зборнік тэкстаў для лінгвістычнага аналізу” (З.І. Бадзевіч, Ж.Я. Белакурская, А.А. Радзевіч, С. М. Якуба), “Сучасная беларуская мова. Кантрольныя работы для студэнтаў-завочнікаў” (Ж.Я. Белакурская, А.А. Радзевіч, В.Я. Шкілёнак). Супрацоўнікамі кафедры падрыхтаваны “Беларуская мова. Хрэстаматыя” (З.І. Бадзевіч, С. М. Балотнікава, Ж.Я. Белакурская, С. А. Важнік і інш.), “Язык. Знание. Коммуникация. Культура. Аутентичные материалы для самостоятельной работы” (А.Я. Міхневіч), якія сталі першымі працамі ў беларускай лінгвадыдактыцы. Створаны электронны падручнік па вучэбным курсе “Сучасная беларуская мова” для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей, а таксама камп’ютэрныя тэсты па сучаснай беларускай мове, якія дастаткова актыўна выкарыстоўваюцца ў вучэбным працэсе.

У сувязі з прыняццем новай праграмы развіцця універсітэцкай адукацыі адбываецца перабудова чытаемых кафедрай вучэбных курсаў, унесены змены ў структуру аўдыторнай і кіруемай самастойнай работы студэнтаў,

зроблены перагляд вучэбных планаў і праграм. Сёння ўжо выдадзены новыя тыпавыя праграмы па “Сучаснай беларускай мове” (З.І. Бадзевіч, С.А. Важнік, Г.К. Чахоўскі, 2005 г.) і “Стылістыцы і культуры беларускага маўлення” (У.І. Куліковіч, 2006 г), вучэбныя праграмы па спецкурсах і спецсемінарах, па спецыялізацыях “Беларуская мова як замежная” (Г.К. Чахоўскі, Т.Л. Чахоўская) і “Мовазнаўства” (А.Я. Міхневіч, С. А. Важнік, К.П. Любецкая, І.І. Савіцкая, А.Л. Садоўская).

Размешчаны ў камп’ютэрных класах факультэта і на кафедры вучэбна-метадычныя комплексы для студэнтаў спецыяльнасці “Беларуская філалогія” і “Славянская філалогія” “Сучасная беларуская мова. Фанетыка. Фаналогія. Арфаэпія. Арфаграфія” (аўтары У.І. Куліковіч, Г.К. Чахоўскі), “Сучасная беларуская мова. Лексікалогія. Лексікаграфія. Фразеалогія” (І.І. Савіцкая), “Марфеміка. Словаўтварэнне” (З.І. Бадзевіч), “Сучасная беларуская мова. Марфалогія” (С. М. Якуба), “Сучасная беларуская мова. Сінтаксіс” (Т.Р. Рамза) і для спецыяльнасці “Руская філалогія” “Сучасная беларуская мова. Лексікалогія. Марфалогія. Сінтаксіс” (Ж.Я. Белакурская, А.А. Радзевіч).

Значны ўклад робяць і члены кафедры па напісанні школьных падручнікаў. Сааўтарамі падручнікаў і вучэбна-метадычных дапаможнікаў з’яўляюцца дацэнт З.І. Бадзевіч “Беларуская мова для вучняў 8 класа з беларускай мовай навучання”, “Беларуская мова для вучняў 9 класа з беларускай і рускай мовамі навучання”, “Тэсты па беларускай мове. 9 клас”, “Дыдактычны матэрыял па беларускай мове. 8 клас”, “Дыдактычны матэрыял па беларускай мове. 9 клас”, дацэнт У.І. Куліковіч “Алімпійныя матэрыялы па беларускай мове”, “10 урокаў для алімпіяднікаў”, ст. выкладчык А.А. Радзевіч “Зборнік экзаменацыйных матэрыялаў па беларускай мове для агульнаадукацыйных устаноў: тэксты для пераказаў і водгукаў” (у сааўтарстве: У.І. Куліковіч, В.П. Красней і інш.). Плённа працуе над стварэннем метадычных дапаможнікаў па беларускай мове для настаўнікаў сярэдніх школ кандыдат педагагічных навук дацэнт С. М. Якуба. У сааўтарстве ёй падрыхтаваны “Метадычныя парады да планавання ўрокаў беларускай мовы ў 8 класе: дапаможнік для настаўнікаў эксперыментальных школ з рускай мовай навучання”, “Дыягнастычныя матэрыялы па беларускай мове для 5 – 8 класаў”, “Беларуская мова ў 4 класе”, “Методыка беларускай мовы” і інш.

Выкладчыкамі кафедры выдадзены вучэбныя дапаможнікі для абітурыентаў “Беларуская мова. Дапаможнік для падрыхтоўкі да абавязковага цэнтралізаванага тэсціравання і паступлення ў ВНУ” (З.І. Бадзевіч), “Экзамен па беларускай мове. Тэсты і даведачныя матэрыялы” (З.І. Бадзевіч, Ж.Я. Белакурская, С.М. Якуба) “Беларуская мова. Экзаменацыйныя тэсты” (З.І. Бадзевіч, Ж.Я. Белакурская, С.М. Якуба), “Беларуская мова. Тэсты і тэставыя заданні” (З.І. Бадзевіч, Ж.Я. Белакурская, С. М. Якуба), “Беларуская мова і беларуская літаратура.

Дапаможнік для абітурэнтаў ліцэя БДУ” (С. А. Важнік, І.І. Савіцкая) і інш.

Навукоўцы кафедры зрабілі важкі ўнёсак у беларускую лексікаграфію. Толькі за апошняе пяцігоддзе выйшлі з друку “Говорите правильно: Краткий словарь-справочник” (А.Я. Міхневіч), “Русско-белорусский словарь” (З.І. Бадзевіч, В.М. Ляшук, Г.К. Чахоўскі і інш.), “Беларуска-рускі слоўнік” (Г.І. Басава, В.М. Ляшук, Л.І. Сямешка, Г.К. Чахоўскі), “Беларуска-рускі слоўнік” (У.І. Куліковіч), арталогічны даведнік “Слоўка за слоўкам. Алфавітны даведнік па культуры беларускай мовы для ўсіх” (А.Я. Міхневіч, Л.П. Кунцэвіч, Ю.В. Назаранка), “Нямецка-беларускі размоўнік” (А.Я. Міхневіч), “Якуб Колас разважае, радзіць, смяецца: Выбраныя выслоўі народнага песняра” (А.Я. Міхневіч), «Новейший русско-белорусский и белорусско-русский словарь” (З.І. Бадзевіч, Ж.Я. Белакурская) і інш.

Адным з прыярытэтаў кафедры з’яўляецца навукова-даследчая дзейнасць. За апошнія 8 гадоў аспірантамі і супрацоўнікамі кафедры абаронена 17 кандыдацкіх дысертацый: “Лінгвістычная спадчына Якуба Коласа ў кантэксце станаўлення нацыянальнай мовы” (Ж.Я. Белакурская, 2000 г.), “Лінгвістычныя погляды У.Дубоўкі: Інтэрлінгвістычны, графіка-арфаграфічны і лексічны аспекты” (У.І. Куліковіч, 2001 г.), “Дыстрыбуцыйныя асаблівасці дзеяслоўнага прэдыката ў беларускай і польскай мовах” (С. А. Важнік, 2002 г.), “Фразеалагізмы з кампанентам-арнітонімам у беларускай мове: Этналінгвістычны аспект” (А.Л. Садоўская, 2002 г.), “Лексіка-граматычныя і семантыка-стылістычныя асаблівасці беларускага паэтычнага афарызма” (А.Я. Леванюк, 2002 г.), “Лексікаграфічная спадчына М.Гарэцкага: Моўна-гістарычны кантэкст, фарміраванне лексікону, нармалізатарская практыка” (І.І. Савіцкая, 2002 г.), “Палітычны дыскурс у Беларусі: кагнітыўны і рытарычны аспекты (Г.К. Чахоўскі, 2003 г.), “Моватворчая практыка Янкі Станкевіча (з гісторыі нармалізацыі беларускай мовы) (Ю.С. Бушлякоў, 2003 г.), “Фонастылістыка сучаснай беларускай мовы: парадыматыка і сінтагматыка” (Т.Л. Дзергачова, 2003 г.), “Выслоўе ў мове твораў Якуба Коласа: Камунікацыйна-маўленчы статус, класіфікацыя, моўна-стылістычныя асаблівасці” (Ю.В. Назаранка, 2003 г.), “Нямецка-беларуская лексікаграфія і фарміраванне беларускай тэрміналогіі” (К.П. Любецкая, 2004 г.). “Беларускі экскурсійны тэкст: моўна-класіфікацыйныя параметры” (Н.У. Савіна, 2006 г.), “Функцыянальна-семантычная катэгорыя эматыўнасці ў сучаснай беларускай мове” (А.В. Доўгаль, 2006 г.), “Транспазіцыя “назоўнік – прыназоўнік” у сучаснай беларускай мове” (Т.І. Купрэва, 2006 г.), “Лексічны патэнцыял беларускай мовы ў кантэксце корпуснай лінгвістыкі” (А.А. Барковіч, 2008 г.)

Аб’ектам навукова-тэарэтычных і метадычных даследаванняў супрацоўнікаў кафедры з’яўляюцца праблемы развіцця сучаснай

беларускай мовы, яе ўзаемадзеянне з іншымі славянскімі мовамі, станаўленне арфаэпічных, арфаграфічных, марфалагічных і граматычных нормаў сучаснай беларускай мовы, даследаванне лексіка-семантычных, граматычных і стылістычных асаблівасцей сучаснай беларускай мовы.

У межах навуковай тэмы “Тэарэтычная граматыка беларускай мовы”, якая праводзілася ў 2000 – 2005 гг., супрацоўнікамі кафедры выдадзена 470 навуковых прац агульным аб’ёмам 8647 старонак, у тым ліку: 5 манаграфій, 51 падручнік і вучэбны дапаможнік, 17 вучэбных праграм, 383 артыкулы, 14 тэзісаў дакладаў.

Адпаведныя напрамкі навукова-даследчай работы знайшлі сваю непасрэдную рэалізацыю ў правядзенні Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Беларуская мова ў другой палове XX стагоддзя” (1988), 1-й і 3-й Міжнароднай навуковай канферэнцыі “Мова – Літаратура – Культура” (2002 г., 2007 г.), у навуковых чытаннях, прысвечаных да 75-годдзя з дня нараджэння прафесара Л.І. Бурака (2005 г.), у навуковых чытаннях, прысвечаных 70-годдзю з дня нараджэння прафесара А.Я. Міхневіча (2006 г.), у 7-мі выпусках “Зборніка навуковых прац кафедры сучаснай беларускай мовы” (2001 – 2008 гг.).

Выкладчыкі кафедры выступаюць з дакладамі на міжнародных навуковых кангрэсах, канферэнцыях у знакамітых навуковых цэнтрах і універсітэтах свету (Браціславе, Кракаве, Варшаве, Любліне, Маскве, Санкт-Пецярбургу, Кіеве і інш.).

Сёння на кафедры распрацоўваюцца дзве навукова-даследчыя тэмы – “Сістэмна-структурныя асновы беларускай літаратурнай мовы” (кір. дац. З.І. Бадзевіч) і “Змены лексічнага складу і граматычнага ладу беларускай літаратурнай мовы” (кір. дацэнт І.І. Савіцкая), якія ўваходзяць у Дзяржаўную праграму фундаментальных даследаванняў “Беларуская мова і літаратура” на 2006 – 2010 гг. Праца выкладчыкаў у межах гэтых тэм, несумненна, прынясе новыя творчыя здабыткі для беларусістыкі і айчыннай лінгвадыдактыкі.

На кафедры працуе навукова-тэарэтычны семінар “Актуальныя праблемы беларускага мовазнаўства”, якім кіруе доктар філалагічных навук, прафесар, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі А.Я. Міхневіч.

Падрыхтоўка кадраў вышэйшай кваліфікацыі па спецыяльнасці “Беларуская мова” на кафедры вядзецца праз аспірантуру, навучэнцамі якой з’яўляюцца выпускнікі філалагічнага факультэта БДУ, а таксама іншых ВНУ рэспублікі. Пад кіраўніцтвам прафесараў і дацэнтаў кафедры пішуць кандыдацкія дысертацыі не толькі аспіранты, але і саіскальнікі – супрацоўнікі і выкладчыкі БДУ і іншых ВНУ. Сёння ў аспірантуры навучаюцца 4 аспіранты і 3 саіскальнікі. У дактарантуры займаюцца 2 чалавекі (дацэнт Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта Н.У. Гардзей, дацэнт Жаночага інстытута “ЭНВІЛА” (Прыватная ўстанова адукацыі) В.В. Шахаб).

Традыцыйна кафедра падтрымлівае сувязі з Інстытутам мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі ў выкананні агульных навуковых тэм, напісанні акадэмічных граматык, распрацоўцы правілаў беларускай арфаграфіі і пунктуацыі, праходжанні стажыровак па павышэнні кваліфікацыі і інш. На працягу доўгага часу читалі лекцыі і спецкурсы, кіравалі дыпломнымі работамі акадэмік А.І. Падлужны, акадэмік М.В. Бірыла, прафесар В.П. Лемцюгова. Сёння гэтыя традыцыі працягвае дырэктар Інстытута мовы і літаратуры, старшыня Міжнароднага камітэта славістаў, прафесар А.А. Лукашанец былы – выпускнік філалагічнага факультэта БДУ.

Кафедра сучаснай беларускай мовы з’яўляецца базавай у Рэспубліцы Беларусь па падрыхтоўцы беларусістаў замежных краін і выкладчыкаў беларускай мовы як замежнай. З мэтай пашырэння прэстыжу і аўтарытэту беларускай мовы ў свеце пры кафедры працуе Міжнародная школа беларусістыкі. На працягу вучэбнага года замежныя вучоныя-славісты, дактаранты, аспіранты, магістранты, студэнты маюць магчымасць вывучаць беларускую мову, знаёміцца з Беларуссю і яе культурай. Частымі гасцямі з’яўляюцца навучэнцы з Польшчы, Германіі, Украіны, Літвы, Чэхіі, Славакіі, Фінляндыі, Швейцарыі, Амерыкі. Такое супрацоўніцтва часам вядзе да стварэння аўтарскіх калектываў і напісання навуковых прац. Так, пад кіраўніцтвам дацэнта Т.Р. Рамза праходзіла навучанне, а пасля і стажыроўку аспірантка Йенскага універсітэта (Германія) Клаўдыя Гуртыг. Сумесна імі падрыхтавана “Belarussische grammatik in tabellen und Ubungen = Граматыка беларускай мовы ў табліцах і практыкаваннях”, якая выйшла ў Мюнхене ў 2003 г.

Значную ўвагу кафедра надае і выхаваўчай працы са студэнтамі. Традыцыйнымі мерапрыемствамі кафедры сталі правядзенне Тыдня беларускай мовы, пазнавальна-забаўляльнай гульні “Філалогія і Я”, Дня беларускага перакладу, конкурсу студэнцкіх рэклам “Філфакалогія. Філфакаграфія”, сустрэч з вядомымі лінгвістамі, пісьменнікамі, стылістамі і інш.

Амаль усе яе супрацоўнікі з’яўляюцца выпускнікамі філалагічнага факультэта БДУ (З.І. Бадзевіч, Ж.Я. Белакурская, С. А. Важнік, У.І. Куліковіч, К.П. Любецкая, А.А. Радзевіч, Т.Р. Рамза, І.І. Савіцкая, А.Л. Садоўская, Ю.В. Назаранка, Т.Л. Чахоўская, Г.К. Чахоўскі, В.Я. Шкілёнак), многія з іх абаранілі ў alma mater кандыдацкія дысертацыі. Усяго на кафедры працуюць 2 дактары філалагічных навук (прафесары А.А. Лукашанец, А.Я. Міхневіч), 11 кандыдатаў філалагічных навук (дацэнты З.І. Бадзевіч, Ж.Я. Белакурская, С. А. Важнік, У.І. Куліковіч, К.П. Любецкая, І.І. Савіцкая, А.Л. Садоўская, Т.Р. Рамза, Г.К. Чахоўскі, Т.Л. Чахоўская), ст. выкл. Ю.В. Назаранка, 2 кандыдаты педагагічных навук (дацэнт С. М. Якуба, ст. выкл. В.Я. Шкілёнак), і 2 старшыя выкладчыкі без ступені (С. М. Балотнікава, А.А. Радзевіч).

Сёння кафедра сучаснай беларускай мовы беражліва захоўвае традыцыі, якія былі закладзены працай і інтэлектам многіх пакаленняў прафесараў, выкладчыкаў, супрацоўнікаў, аспірантаў і студэнтаў філалагічнага факультэта БДУ, улюбёных у беларускае Слова, носьбітаў лепшых рыс беларускай ментальнасці і робіць усё магчымае па развіцці і ўдасканаленні яе навукова-педагагічнай дзейнасці.

А. А. Албут

ПРАКЛЁНЫ ЯК ТЭКСТ І ЭТНАЛІНГВІСТЫЧНЫ ФЕНОМЕН

Феномен малых жанраў вуснай народнай творчасці заключаецца ў тым, што такія адзінкі могуць быць аб'ектам вывучэння не толькі фалькларыстыкі, але і лінгвістыкі. Так, прыказкі і прымаўкі, фразеалагізмы актыўна даследуюцца і як фальклорныя тэксты, і як лінгвістычныя. Іншая справа з так званымі *выслоўямі*, да якіх прынята адносіць *праклёны*. Выданне “Беларускі фальклор: Энцыклапедыя”, у след за М.Я. Грынבלатам, прапануе наступнае азначэнне: “*выслоўі* – умоўны тэрмін для абазначэння кароткіх вусных твораў і ўстойлівых словазлучэнняў, што не з’яўляюцца ні прыказкамі, ні прымаўкамі, ні фразеалагізмамі, хоць часта і падобныя да іх” [1, с. 290; 2, с. 5]. Як слушна адзначае М.Я. Грынблат ва ўступным артыкуле да тома “Выслоўі” (серыя “Беларуская народная творчасць”), гэты “асобны велізарны пласт народнай словатворчай культуры” яшчэ мала распрацаваны [2, с. 5].

Так, у галіне фалькларыстыкі мы можам адзначыць наступныя працы: П. Шэйна адзін з першых вылучыў асобна ад прыказак і прымавак некаторыя віды выслоўяў, сярод якіх былі і *праклёны* (П.В. Шейн “Матэрыялы для изучения быта и языка русского населения Северо-Западного края”, Спб., 1893, Т. 2); Ф. Янкоўскі ў зборніку прыказак і прымавак (1957) падае асобна “*зламысныя пажаданні і пагрозы*”, “*прыказкі-кленічы*”; звярнуў увагу на *праклёны* ў адным з ранніх даследаванняў К. Крапіва. Нельга не адзначыць і складальніка ўжо згаданага тома “Выслоўі” М.Я. Грынבלата.

Лінгвістычны аспект вывучэння *праклёнаў* (галоўным чынам – аналіз сродкаў іх структурнай арганізацыі ў адпаведнасці з прагматычнай функцыяй) паказаны ў артыкулах А.І. Яновіч “Асаблівасці структуры тэксту малых форм беларускага фальклору” (1992) і “Текстовая структура и формуляр белорусских народных проклятий” (1995). Адзначым таксама публікацыю М.І. Канюшкевіч “Специфика белорусского проклятия” (2001), у якой даследчыца разглядае моўную сітуацыю “Кляцьба”. Займаецца аналізам *праклёнаў* як бытавой праявы нядобрага ў нацыянальнай культуры А.М. Ненадавец (гл., напрыклад, “Праклятыя словам”, Бабруйск, 2006).

Істотным недахопам, на нашу думку, у распрацоўцы тэмы з’яўляецца пэўная тэрміналагічная неўпарадкаванасць для абазначэння выслоўяў